

A detailed illustration of a Spinosaurus, a prehistoric dinosaur, perched on a large, dark, layered rock formation. The dinosaur has a large, reddish-brown sail on its back with black spots and stripes. Its body is green and black striped, and its tail is long and black with white stripes. The background shows a hazy, mountainous landscape under a soft, pinkish sky.

# PRAŽIVOT

Obrázky z hlbin času

SIMON STÅLENHAG | ANNA DAVOUR

Ljndeni

# PRAŽIVOT

Aj v tlačenej verzii

Objednať si môžete na stránke  
[www.lindeni.sk](http://www.lindeni.sk)

**Lindeni**

**Simon Stålenhag, Anna Davour**  
**Praživot**  
Copyright © Lindeni, 2020

Všetky práva sú vyhradené.  
Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie rozširovať  
bez písomného súhlasu majiteľov práv

**ALBATROS**  **MEDIA**

# PRAŽIVOT

Obrázky z hlbin času

SIMON STÅLENHAG | ANNA DAVOUR

**Ljndeni**

ISBN tištěné verze 978-80-566-1680-2

ISBN e-knihy 978-80-566-1953-7 (1. zveřejnění, 2020) (ePDF)

## Predslov

„Máš rada dinosaury?“ spýtal sa ma raz Nils z vydavateľstva Fria Ligan. Chcel vedieť, či by som o nich nenapísala knihu. Kto by nemal rád dinosaury? Od malička ma fascinujú rovnako ako mäkkýše, obojživelníky, cicavcovité plazy, vtákojaštery a ďalšie podobne záhadné tvory. Ja však zo všetkého najradšej nazerám do studnice času. Pri pomyslení na vek našej planéty a na to, čím všetkým až do príchodu človeka prešla, sa ma zmocňuje úžas.

S obrazmi pravekých tvorov Simona Stålenhaga som sa zoznámila už dávnejšie. Prvýkrát som ich videla na výstave v Prírodovednom múzeu v Štokholme. Napísať k nim informatívne texty a vdýchnuť im takto akýsi druhý život mi pripadalo ako neskutočne zábavná úloha.

Kniha *Praživot* je ako cesta časom s malými zastaveniami na vybraných miestach. Na každej zastávke sa môžete zblízka zoznámiť s nejakým tvorom a jeho prirodzeným prostredím. Ak sa budete chcieť o jeho živote, vývoji a rôznych geologických obdobiach dozvedieť viac, môžete sa do ďalšieho pátrania pustiť sami.

Práca na tejto knihe sa od mojej bežnej značne líšila. Ako novinárka obvykle píšem vedecké články, a to najmä o fyzike. Tentoraz som si musela oprášiť znalosti z biológie a zvyšok si poriadne naštudovať. Azda najzábavnejšie bolo pochopiť, ako je vôbec možné niečo o týchto prastarých živočíšnych druhoch zistiť. Geológovia a paleontológovia sa totiž snažia poskladať celkový obraz o živote na Zemi len z nepatrných stôp a ich výskum neustále napreduje. Špekulácie, riešenie záhad a kontroverzné názory sú síce fajn, no ja som sa usilovala pátrať po overených poznatkoch. Po takých, ktorými v najbližších rokoch, dúfajme, neotrasú žiadne nové nálezy a zistenia. Potešilo by ma, keby si táto kniha uchovala nadčasovosť a udržala si čo najdlhšie čestné miesto vo vašej knižnici. V pavučine zaujímavých informácií som sa snažila nechať sa zlákať vedľajšími chodníkmi. Mnoho textov dostalo svoju výslednú podobu po rozhovoroch so Simonom Stålenhagom, ktorý sa dlho zamýšľal už nad samotným výtvarným spracovaním. Za odborný dohľad a neoceniteľnú pomoc ďakujem Janovi Olovovi Ebbestadovi.



# PRAVEKÉ HÍLBKY

– podmienky, v ktorých vznikol život

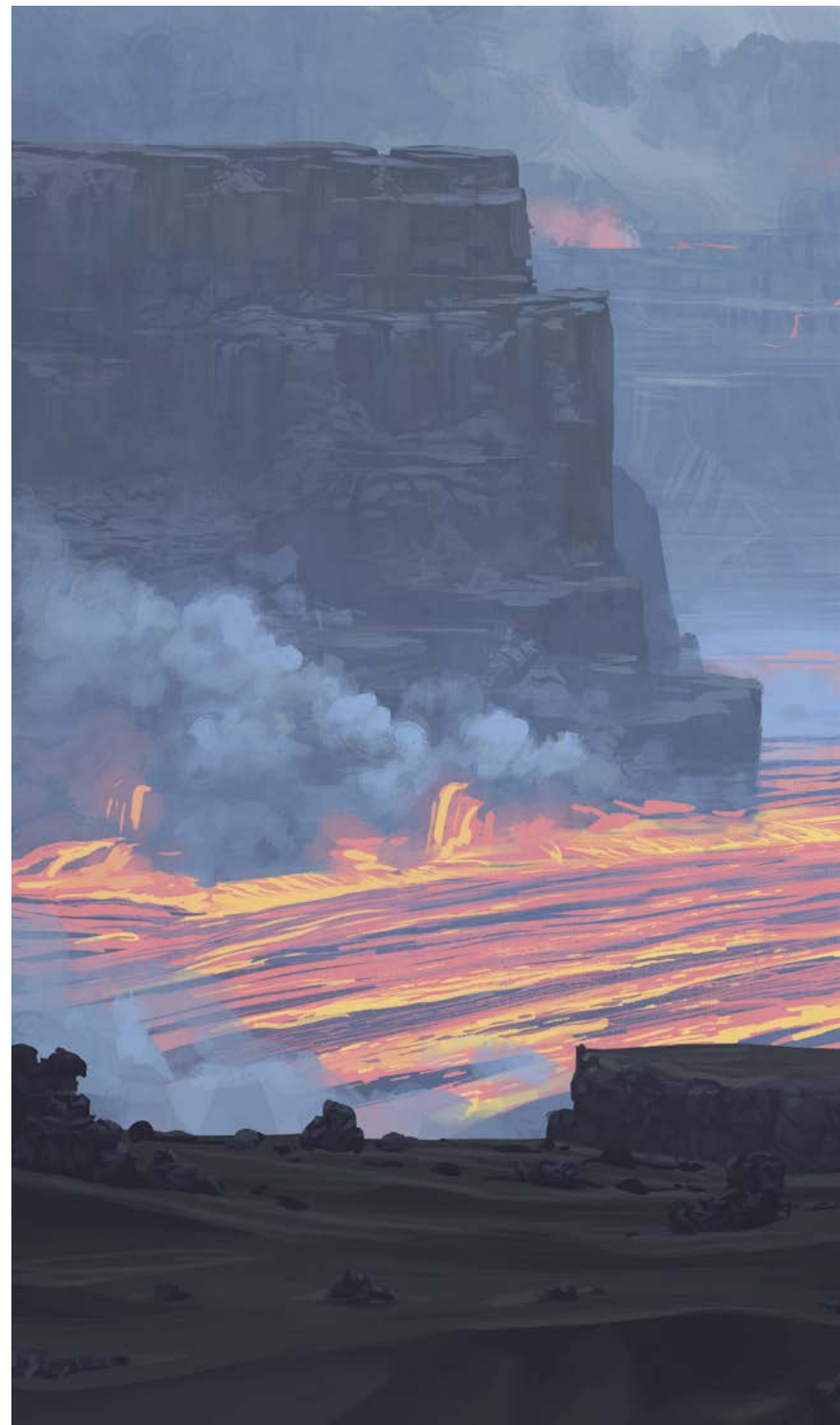
## Zemské sily

Mladá Zem bola horúcejšia a divokejšia, ako ju poznáme dnes. Jej niekdajšiu silu môžeme pozorovať doteraz, napríklad v podobe magmy vytekajúcej spod povrchu pri erupcii sopiek.

Zem sa rodila v kolíziách s menšími asteroidmi. Postupne sa bombardovanie upokojilo, zemská kôra stuhla a okolo teplého jadra sa utvoril plášť. Pevná hornina vytvorila platne plávajúce na jeho povrchu.

Z chladnejších kútov slnečnej sústavy na Zem dopadali kométy plné vody a zamrznutých plynov a naša mladá planéta ich dychtivo hltala. Na novovzniknutej zemskej kôre sa nahromadila tenká vrstva vody a nad ňou sa rodila atmosféra.

Všetok pozemský život sa odohráva na plášti, ktorý nie je hrubší ako 60 kilometrov, čo je stotina celého priemeru planéty. Ak by sme Zem zmenšili na veľkosť jablka, zodpovedala by obývateľná časť jeho šupky. Dráma života sa teda začala odvíjať na tenkej vrstve kamenitej planéty obiehajúcej okolo neďalekej žltej hviezdy. A práve vybrané scény z nej uvidíte v tejto knihe.









## Spoločník

Keď sa nad prvé formy pozemského života vzniesol Mesiac, patrilo mu na nebi omnoho viac miesta ako dnes.

Mesiac sa zrodil z úlomkov uvoľnených po mohutnej zrážke Zeme s ďalším vesmírnym telesom približne veľkosti Marsu. Sformoval sa pred viac ako štyrmi miliardami rokov a pravdepodobne sa v tom čase nachádzal desaťkrát bližšie k Zemi ako dnes.

Niekoľko stoviek miliónov rokov po brutálnom náraze sa Zem upokojila a stuhla. Onedlho sa v moriach začali rozmnožovať prvé jednobunkovce. Najstaršími svedectvami o živote z tých čias sú stromatolity, okrúhle usadeniny, ktoré vznikli z porastov baktérií.

Postupom času sa Mesiac čoraz viac vzdaloval a zároveň Zemi kradol rýchlosť otáčania. Deň na Zemi sa predlžil, zatiaľ čo Mesiac sa na nebi čoraz viac zmenšoval. Hoci po celý čas prispieval ku vzniku života, sám zostal vyprahnutý a prázdny. Jeho žiara je odrazom slnečného svitu, ktorý rôzne pozemské formy života používajú na orientáciu v noci. Azda najdôležitejšiu úlohu však zohrala jeho gravitácia.

Príťažlivosť Mesiaca vždy trochu vyvádza Zem z rovnováhy, a najviac jej vodné hladiny. Zatiaľ čo Mesiac obiehal okolo Zeme, hladina oceánov a morí raz stúpala, inokedy klesala. Príliv a odliv obmývali pozemské brehy milióny a miliardy rokov. Takto vznikli miesta, na ktorých sa pri vláde striedali voda a vzduch. Tým, že sa Mesiac podieľal na vytvorení takýchto zón, napomohol morským živočíchom prispôsobiť sa životu na súši.

